Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 23 stycznia 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 267 TFUE – Pojęcie „sądu” – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Europejskie poświadczenie spadkowe – Rozporządzenie (UE) nr 650/2012 – Artykuł 67 ust. 1 – Decyzje wydane przez organ wydający – Brak wykonywania funkcji sądowniczej – Niedopuszczalność

W sprawie C-187/23 [Albausy] [i]

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Amtsgericht Lörrach (sąd rejonowy w Lörrach, Niemcy) postanowieniem z dnia 21 marca 2023 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 23 marca 2023 r., w postępowaniu zainicjowanym przez:

E. V. G.-T.

przy udziale:

P. T.,

F. T.,

G. T.,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: I. Jarukaitis (sprawozdawca), prezes czwartej izby, pełniący obowiązki prezesa piątej izby, D. Gratsias i Z. Csehi, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: N. Mundhenke, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 31 stycznia 2024 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu E. V. G.-T. – T.C. Pfeiffer, Rechtsanwalt,

* Język postępowania: niemiecki.

[i] Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

– w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller, M. Hellmann i J. Simon, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu rządu hiszpańskiego – I. Herranz Elizalde, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej – J. Vondung i W. Wils, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 kwietnia 2024 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2012, L 201, s. 107; sprostowania: Dz.U. 2012, L 344. s. 3; Dz.U. 2013, L 60, s. 140; Dz.U. 2019, L 243, s. 9).

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania zainicjowanego przez E. V. G.-T. po śmierci jej męża w celu uzyskania europejskiego poświadczenia spadkowego wskazującego ją jako jedyną spadkobierczynię zmarłego.

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 650/2012

3 Motywy 7, 8, 67 i 71 rozporządzenia nr 650/2012 głoszą:

„(7) Należy ułatwić prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego poprzez usuwanie przeszkód w swobodnym przepływie osób, które napotykają obecnie trudności w wykonywaniu przysługujących im praw w zakresie spraw spadkowych mających skutki transgraniczne. W europejskiej przestrzeni sprawiedliwości obywatele muszą być w stanie uregulować zawczasu swoje sprawy spadkowe. Prawa spadkobierców i zapisobierców, innych osób bliskich zmarłemu oraz wierzycieli spadkowych muszą zostać zagwarantowane w sposób skuteczny.

(8) Aby osiągnąć powyższe cele, w niniejszym rozporządzeniu należy zawrzeć przepisy dotyczące jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania – lub, w stosownych przypadkach, przyjmowania – wykonalności i wykonywania orzeczeń, dokumentów urzędowych i ugód sądowych, a także przepisy dotyczące ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego. […]

(67) Szybkie, łatwe i skuteczne załatwienie sprawy spadkowej mającej skutki transgraniczne w Unii [Europejskiej] wymaga, by spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów lub zarządcy spadku mogli łatwo wykazać swój status lub prawa i uprawnienia w innym państwie członkowskim, na przykład w państwie członkowskim, w którym znajduje się majątek spadkowy. Aby im to umożliwić, niniejsze rozporządzenie powinno przewidywać ustanowienie jednolitego poświadczenia – europejskiego poświadczenia spadkowego (zwanego dalej »poświadczeniem«) – które byłoby wydawane w celu wykorzystania w innym państwie członkowskim. […]

[…]

(71) Poświadczenie powinno mieć takie same skutki we wszystkich państwach członkowskich. Nie powinno być z samej swej istoty tytułem wykonawczym, lecz powinno mieć skutek dowodowy; należy też domniemywać, że prawidłowo stwierdza ono okoliczności, które ustalono na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia lub na mocy innego prawa właściwego dla określonych kwestii, takich jak ważność materialna rozrządzenia na wypadek śmierci. Skutek dowodowy poświadczenia nie powinien rozciągać się na kwestie, które nie podlegają przepisom niniejszego rozporządzenia, takie jak ustalenie pochodzenia lub ustalenie, czy dany składnik majątku należał do zmarłego. […]”.

4 Artykuł 3 tego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, stanowi, co następuje:

„1. Do celów niniejszego rozporządzenia:

[…]

c) »testament wspólny« oznacza testament sporządzony w jednym dokumencie przez co najmniej dwie osoby;

[…]

g) »orzeczenie« oznacza każdą decyzję w sprawach dotyczących dziedziczenia wydaną przez sąd państwa członkowskiego, niezależnie od nazwy takiej decyzji, w tym postanowienie w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania wydane przez urzędnika sądowego;

[…].

2. Do celów niniejszego rozporządzenia termin »sąd« oznacza każdy organ sądowy i wszystkie inne organy oraz przedstawicieli zawodów prawniczych właściwych w sprawach spadkowych, którzy wykonują funkcje sądowe lub działają na podstawie przekazania uprawnień przez organ sądowy lub działają pod kontrolą organu sądowego, pod warunkiem że takie inne organy i przedstawiciele zawodów prawniczych zapewniają gwarancje bezstronności i prawa wszystkich stron do bycia wysłuchanymi oraz pod warunkiem że ich orzeczenia na mocy prawa państwa członkowskiego, w którym działają:

a) mogą być przedmiotem zaskarżenia do organu sądowego lub ponownego rozpoznania przez organ sądowy; oraz

b) mają moc i skutek podobne do orzeczenia organu sądowego w takiej samej sprawie.

[…]”.

5 Rozdział VI rozporządzenia nr 650/2012, zatytułowany „Europejskie poświadczenie spadkowe”, obejmuje art. 62–73.

6 Artykuł 63 rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany „Przeznaczenie poświadczenia”, stanowi w ust. 2:

„Poświadczenie można wykorzystywać w szczególności do wykazania jednego lub kilku z poniższych:

a) statusu lub praw każdego spadkobiercy lub, w zależności od przypadku, każdego zapisobiercy wymienionego w poświadczeniu i ich udziałów w spadku;

b) przyznania spadkobiercy(-om) lub, w zależności od przypadku, zapisobiercy(-om) wymienionemu(-ym) w poświadczeniu konkretnego składnika majątku lub konkretnych składników majątku stanowiących część spadku;

[…]”.

7 Artykuł 66 rozporządzenia nr 650/2012, zatytułowany „Rozpatrzenie wniosku”, stanowi:

„1. Po otrzymaniu wniosku organ wydający dokonuje weryfikacji dostarczonych informacji i oświadczeń oraz dokumentów i innych materiałów dowodowych dostarczonych przez wnioskodawcę. Organ ten dokonuje niezbędnych do tej weryfikacji ustaleń z urzędu, w przypadku gdy przewiduje to lub zezwala na to jego własne prawo, lub zwraca się do wnioskodawcy o przekazanie wszelkich dalszych materiałów dowodowych, które może uznać za niezbędne.

[…]

4. Organ wydający podejmuje wszelkie niezbędne kroki, by poinformować beneficjentów o wniosku o wydanie poświadczenia. W razie potrzeby, w celu ustalenia okoliczności, które mają być poświadczone, przesłuchuje on każdą zaangażowaną osobę oraz każdego wykonawcę lub zarządcę i zamieszcza ogłoszenia publiczne mające na celu umożliwienie innym ewentualnym beneficjentom zgłoszenie swoich praw.

[…]”.

8 Artykuł 67 tego rozporządzenia, zatytułowany „Wydanie poświadczenia”, stanowi:

„1. Organ wydający niezwłocznie wydaje poświadczenie zgodnie z procedurą określoną w niniejszym rozdziale, wtedy gdy okoliczności, które mają zostać poświadczone, zostały ustalone na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia lub na mocy innego prawa właściwego dla danych kwestii. Organ wydający wykorzystuje formularz przyjęty zgodnie z procedurą doradczą, o której mowa w art. 81 ust. 2.

Organ wydający nie wydaje poświadczenia w szczególności, jeżeli:

a) okoliczności, które mają być poświadczone, są kwestionowane; lub

b) poświadczenie nie byłoby zgodne z orzeczeniem dotyczącym tych samych okoliczności.

2. Organ wydający podejmuje wszelkie niezbędne kroki, by poinformować beneficjentów o wydaniu poświadczenia".

9 Artykuł 69 tego rozporządzenia, zatytułowany „Skutki poświadczenia", stanowi:

„1. Poświadczenie rodzi skutki we wszystkich państwach członkowskich bez wymogu stosowania jakiejkolwiek szczególnej procedury.

2. Domniemywa się, że poświadczenie prawidłowo stwierdza okoliczności, które ustalono na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia lub na mocy innego prawa właściwego dla danych kwestii. Domniemywa się, że osoba wymieniona w poświadczeniu jako spadkobierca posiada status wymieniony w poświadczeniu lub posiada prawa lub uprawnienia określone w poświadczeniu bez żadnych warunków ani ograniczeń odnoszących się do tych praw lub uprawnień innych niż określone w poświadczeniu.

3. Domniemywa się, że każda osoba, która działając na podstawie informacji poświadczonych w poświadczeniu, dokona płatności lub która przekaże przedmioty osobie wskazanej w poświadczeniu jako osoba uprawniona do przyjęcia płatności lub przedmiotów, dokonała czynności prawnej z osobą uprawnioną do przyjęcia płatności lub przedmiotów, chyba że osoba ta wie, że treść poświadczenia jest nieprawidłowa, lub nie jest świadoma tej nieprawidłowości z powodu rażącego niedbalstwa.

[…]".

10 Artykuł 72 omawianego rozporządzenia, zatytułowany „Procedury odwoławcze", stanowi:

„1. Każda osoba uprawniona do wystąpienia o wydanie poświadczenia może odwołać się od decyzji podjętych przez organ wydający zgodnie z art. 67.

[…]

Odwołanie wnosi się do organu sądowego w państwie członkowskim organu wydającego zgodnie z prawem tego państwa.

[…]".

Rozporządzenie wykonawcze nr 1329/2014

11 Artykuł 1 ust. 5 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 1329/2014 z dnia 9 grudnia 2014 r. ustanawiającego formularze, o których mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia

oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2014, L 359, s. 30; sprostowania: Dz.U. 2015, L 142, s. 34; Dz.U. 2016, L 9, s. 14; Dz.U. 2016, L 182, s. 58; Dz.U. 2016, L 293, s. 65), głosi:

„Formularz, który ma być stosowany w przypadku europejskiego poświadczenia spadkowego, o którym mowa w art. 67 ust. 1 rozporządzenia [nr 650/2012], wskazano w załączniku 5 jako formularz V".

12 Wspomniany formularz V zawiera na ostatniej stronie wzmiankę o następującej treści: „[o]rgan poświadcza, że podjął wszelkie niezbędne działania w celu poinformowania beneficjentów wniosku o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego oraz że w momencie ustanawiania poświadczenia beneficjenci nie zakwestionowali żadnego z zawartych w nim elementów".

Prawo niemieckie

FamFG

13 Paragraf 26 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (ustawy o postępowaniu w sprawach rodzinnych i w sprawach niespornych) z dnia 17 grudnia 2008 r. (BGBl. 2008 I, s. 2586), w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym (zwanej dalej „FamFG"), stanowi:

„Sąd z urzędu przeprowadza postępowanie wyjaśniające niezbędne do ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia".

14 Paragraf 352e FamFG, zatytułowany „Postanowienie w sprawach dotyczących wniosków o wydanie aktu poświadczenia dziedziczenia", głosi:

„1. Akt poświadczenia dziedziczenia wydaje się tylko wtedy, gdy sąd spadkowy uzna za ustalone fakty niezbędne do uzasadnienia wniosku. Rozstrzygnięcie wydawane jest w formie postanowienia. Postanowienie staje się skuteczne z chwilą wydania. Zawiadomienie o wydaniu postanowienia nie jest wymagane.

2. Jeżeli postanowienie jest sprzeczne z zadeklarowaną wolą uczestnika, o postanowieniu należy zawiadomić tego uczestnika. W tym przypadku sąd zawiesza natychmiastową wykonalność postanowienia i odracza wydanie aktu poświadczenia dziedziczenia do czasu uprawomocnienia się postanowienia.

3. Jeżeli akt poświadczenia dziedziczenia został już wydany, zażalenie na postanowienie jest dopuszczalne tylko w zakresie, w jakim żąda się uchylenia aktu poświadczenia dziedziczenia".

Ustawa o międzynarodowym prawie spadkowym, o zmianie przepisów dotyczących sądowego poświadczenia dziedziczenia oraz o zmianie innych przepisów

15 Paragraf 35 ust. 1 Gesetz zum Internationalen Erbrecht und zur Änderung von Vorschriften zum Erbschein sowie zur Änderung sonstiger Vorschriften (ustawy o międzynarodowym prawie spadkowym, o zmianie przepisów dotyczących sądowego poświadczenia dziedziczenia oraz o zmianie innych przepisów) z dnia 29 czerwca 2015 r. (BGBl. 2015 I, s. 1042), stanowi:

„O ile rozporządzenie [nr 650/2012] oraz przepisy niniejszego działu nie stanowią inaczej, stosuje się [FamFG]".

16 Paragraf 39 tej ustawy, zatytułowany „Charakter postanowienia", stanowi:

„1. Jeśli spełnione są wymogi dotyczące wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, sąd orzeka, wydając oryginał europejskiego poświadczenia spadkowego. Jeśli spełnione są wymogi dotyczące wydania uwierzytelnionego odpisu lub przedłużenia okresu ważności uwierzytelnionego odpisu, sąd orzeka, wydając poświadczony odpis lub przedłużając okres ważności uwierzytelnionego odpisu. W pozostałym zakresie sąd orzeka postanowieniem.

2. Do wydania europejskiego poświadczenia spadkowego oraz jego uwierzytelnionego odpisu stosuje się formularz, o którym mowa w art. 67 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 81 ust. 2 rozporządzenia [nr 650/2012]".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

17 P. M. J. T., będący obywatelem Francji, ostatnio zamieszkały w Niemczech, zmarł w dniu 15 września 2021 r.

18 W dniu 23 listopada 2021 r. E. V. G.-T., żona zmarłego, reprezentowana przez pełnomocnika procesowego, złożyła do Amtsgericht Lörrach (sądu rejonowego w Lörrach, Niemcy), będącego sądem odsyłającym, wniosek o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego ze wskazaniem jej jako jedynej spadkobierczyni zmarłego. W uzasadnieniu wniosku przedstawiła testament wspólny sporządzony w dniu 23 lipca 2020 r., który został napisany odręcznie przez żonę zmarłego i podpisany przez nią oraz zmarłego i na mocy którego małżonkowie powołali siebie nawzajem na jedynych spadkobierców.

19 Jest bezsporne, że istniał również wcześniejszy testament, sporządzony w dniu 31 maja 2001 r., napisany odręcznie i podpisany przez P. M. J. T., na mocy którego powołał on do spadku swoich dwóch wnuków oraz wyznaczył syna na organizatora swojej uroczystości pogrzebowej w Hiszpanii.

20 Syn i wnuki zmarłego twierdzą, że testament z dnia 23 lipca 2020 r. jest nieważny. Podnoszą w tym względzie przed sądem odsyłającym, że w chwili sporządzania testamentu spadkodawca nie był już zdolny do jego sporządzenia, a widniejący na testamencie podpis nie jest jego.

21 Sąd ten stwierdził, że zarzuty syna i wnuków zmarłego są bezpodstawne. Po pierwsze, podniesiona przez nich okoliczność, że zmarły był od czasu do czasu zdezorientowany, nie stanowi wystarczającej podstawy do stwierdzenia takiej niezdolności lub do zarządzenia dalszego zbadania tego zarzutu w drodze uzupełniającego środka dowodowego. Po drugie, sąd ten

stwierdził autentyczność podpisu zmarłego widniejącego na testamencie wspólnym po porównaniu go z wcześniejszymi wzorami podpisów, które mu przedstawiono. W konsekwencji wspomniany sąd stanął na stanowisku, że żona zmarłego jest jego jedyną spadkobierczynią.

22 Co się tyczy wątpliwości sądu odsyłającego, to, po pierwsze, sąd ten zastanawia się, czy ustalenia wskazane w pkt 20 niniejszego wyroku mogą stanowić przeszkodę do wydania europejskiego poświadczenia spadkowego. Sąd ten podkreśla w tym względzie, że art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 można interpretować w ten sposób, że obejmuje on nie tylko zarzuty podniesione w toku postępowania odrębnego od postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, lecz również zarzuty podniesione w toku tego ostatniego postępowania. W takim przypadku zarzuty podniesione przez syna i wnuków zmarłego przed tym sądem mogłyby w niniejszym przypadku stać na przeszkodzie wydaniu poświadczenia, o które wnioskowała małżonka zmarłego.

23 W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się, czy organ wydający może badać zarzuty podniesione w toku postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, czy też każdy taki zarzut nieuchronnie stoi na przeszkodzie wydaniu tego poświadczenia. Wspomniany sąd wyjaśnia ponadto, że kwestia ta nie została rozstrzygnięta w prawie niemieckim.

24 Po drugie, zgodnie z wyjaśnieniami sądu odsyłającego pełnomocnik procesowy żony zmarłego zapowiedział, że w przypadku zawieszenia postępowania głównego złoży wniosek o wydanie aktu poświadczenia dziedziczenia, o którym mowa w § 352e FamFG, w którym to przypadku zarzuty podniesione przez syna i wnuków zmarłego będą musiały zostać rozpatrzone na gruncie prawa krajowego w ramach tego drugiego postępowania. Sąd ten zastanawia się w tym względzie, czy art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 należy interpretować w ten sposób, że zarzuty, które zostały oddalone w ramach postępowania innego niż postępowanie w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, takiego jak postępowanie w sprawie wydania aktu poświadczenia dziedziczenia, stoją jednak na przeszkodzie wydaniu tego poświadczenia.

25 Po trzecie, biorąc pod uwagę, że zarzuty syna i wnuków zmarłego są bezpodstawne w ramach postępowania głównego, sąd odsyłający uważa, że stan postępowania pozwala na wydanie orzeczenia w sprawie, nawet bez przeprowadzenia formalnego postępowania dowodowego. Sąd ten zastanawia się nad kwestią, czy takie zarzuty, niepoparte wystarczającymi dowodami, również są objęte art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, a zatem mogą stanowić przeszkodę dla wydania europejskiego poświadczenia spadkowego. Wspomniany sąd wskazuje również w tym kontekście, że może dochodzić do podnoszenia zarzutów stanowiących nadużycie.

26 Po czwarte, na wypadek gdyby sąd odsyłający był uprawniony do zbadania zarzutów podniesionych w toku postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, powstaje pytanie, czy i w jakiej formie należy wskazać powody oddalenia tych zarzutów. Przepisy proceduralne zawarte w rozporządzeniu nr 650/2012 nie przewidują możliwości wydania wraz z europejskim poświadczeniem spadkowym odrębnego postanowienia. Sąd ten podkreśla również, że formularz, który ma być stosowany w przypadku europejskiego poświadczenia spadkowego i o którym mowa w art. 1 ust. 5 rozporządzenia wykonawczego nr 1329/2014, znajdujący się w załączniku 5 do tego rozporządzenia, zawiera wzmiankę o następującej treści: „[o]rgan poświadcza, że podjął wszelkie niezbędne działania w celu poinformowania beneficjentów wniosku o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego oraz że w momencie ustanawiania poświadczenia beneficjenci nie zakwestionowali żadnego z zawartych w nim elementów”.

27 W tych okolicznościach Amtsgericht Lörrach (sąd rejonowy w Lörrach) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia [nr 650/2012] należy interpretować w ten sposób, że odnosi się on również do zarzutów podniesionych w samym postępowaniu o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego, których sąd nie może rozpatrywać, a nie odnosi się jedynie do zarzutów w innym postępowaniu?

2) W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie [pierwsze]: czy art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia [nr 650/2012] należy interpretować w ten sposób, że europejskie poświadczenie spadkowe nie może zostać wydane nawet wtedy, gdy w postępowaniu o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego podniesiono zarzuty, ale zostały one już rozpatrzone w postępowaniu o wydanie aktu poświadczenia dziedziczenia na podstawie prawa niemieckiego?

3) W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie [pierwsze]: czy art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia [nr 650/2012] należy interpretować w ten sposób, że odnosi się on do wszelkich zarzutów, nawet jeśli zostały podniesione bez uzasadnienia, i nie trzeba przeprowadzać formalnego dowodu na tę okoliczność?

4) W razie udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie [pierwsze]: w jakiej formie sąd musi przedstawić powody, które doprowadziły go do odrzucenia zarzutów i wydania europejskiego poświadczenia spadkowego?”.

W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

28 Rząd hiszpański kwestionuje dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Chociaż rząd ten przyznaje, że sąd odsyłający jest „sądem” w rozumieniu art. 267 TFUE, uważa on jednak, że czynność polegająca na wydawaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, uregulowana w rozporządzeniu nr 650/2012, nie wchodzi w zakres sprawowania funkcji sądowniczych.

29 Rząd ten utrzymuje przede wszystkim, że okoliczność, iż wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego może zostać powierzone sądowi lub innemu właściwemu organowi, przemawia za tym, że czynność ta ma charakter administracyjny. Następnie procedura wydawania tego poświadczenia nie przewiduje badania i rozstrzygania spornych kwestii między potencjalnymi beneficjentami spadku. Wreszcie europejskie poświadczenie spadkowe nie wywołuje wiążących skutków właściwych orzeczeniu sądowemu i ma jedynie charakter informacyjny.

30 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że sądy krajowe mogą kierować pytanie do Trybunału wyłącznie w zawisłym przed nimi sporze oraz gdy są zobowiązane zająć stanowisko w postępowaniu mającym doprowadzić do rozstrzygnięcia o charakterze sądowym (wyroki: z dnia 28 lutego 2019 r., Gradbeništvo Korana, C-579/17, EU:C:2019:162, pkt 34; z dnia 3 maja 2022 r., CityRail, C-453/20, EU:C:2022:341, pkt 42).

31 Należy zatem ustalić uprawnienie organu do skierowania odesłania prejudycjalnego do Trybunału na podstawie kryteriów tak strukturalnych, jak i funkcjonalnych. W tym względzie organ krajowy może być zakwalifikowany jako „sąd” w rozumieniu art. 267 TFUE, gdy wykonuje funkcje sądownicze, ale nie wtedy, gdy wykonuje inne funkcje, na przykład funkcje administracyjne (wyrok z dnia 3 maja 2022 r., CityRail, C-453/20, EU:C:2022:341, pkt 43).

32 Z powyższego wynika, że aby ustalić, czy organ krajowy, któremu w drodze ustawy powierzono funkcje o zróżnicowanym charakterze, powinien być uznany za „sąd” w rozumieniu art. 267 TFUE, należy zbadać, jaki jest szczególny charakter funkcji wykonywanych przezeń w konkretnym kontekście prawnym, w którym decyduje się zwrócić do Trybunału (wyrok z dnia 3 maja 2022 r., CityRail, C-453/20, EU:C:2022:341, pkt 44).

33 W niniejszej sprawie z wyjaśnień sądu odsyłającego wynika, że zastanawia się on nad uprawnieniami przyznanymi mu w szczególnych ramach postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, uregulowanego w rozdziale VI rozporządzenia nr 650/2012.

34 Z wyjaśnień tych wynika również, że w toku postępowania głównego syn i wnuki zmarłego zgłosili szereg zarzutów w celu uniemożliwienia wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, o które wnosiła małżonka zmarłego. Sąd odsyłający zastanawia się nad konsekwencjami, jakie należy wyciągnąć z istnienia tych zarzutów.

35 Wyjaśnia on w tym względzie, że zgodnie z prawem krajowym jest on właściwy do rozstrzygania takich sporów, w szczególności gdy zostały one podniesione w związku z wydaniem aktu poświadczenia dziedziczenia. Sąd ten zastanawia się zatem, czy może rozstrzygać takie spory również wtedy, gdy powstają one w kontekście postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, podlegającego reżimowi ustanowionemu w rozdziale VI rozporządzenia nr 650/2012.

36 Poprzez trzy pierwsze pytania, które skierował do Trybunału, sąd ten dąży w szczególności do ustalenia, czy rozporządzenie to przyznaje jako takie organowi, do którego wpłynął wniosek o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego, właściwość do rozstrzygania sporów wynikających z zarzutów podniesionych w toku postępowania w sprawie wydania tego poświadczenia. W danym wypadku sąd ten zastanawia się, w pytaniu czwartym, w jakiej formie ów organ powinien przedstawić powody, które doprowadziły go do oddalenia podniesionych zarzutów i wydania europejskiego poświadczenia spadkowego.

37 Z powyższego wynika, że wykładnia rozporządzenia nr 650/2012, o którą zwrócił się sąd odsyłający, ma na celu dokonanie oceny, czy wykonuje on funkcje sądownicze w rozumieniu orzecznictwa przypomnianego w pkt 31 niniejszego wyroku w szczególnych ramach postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego. Jako że posiadanie statusu „sądu” w rozumieniu art. 267 TFUE stanowi przesłankę dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym (zob. podobnie wyrok z dnia 9 lipca 2020 r., Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, pkt 42), dokonanie tej wykładni jest konieczne, aby orzec w przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

38 Jak stanowi art. 67 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 650/2012, organ wydający wydaje europejskie poświadczenie spadkowe, gdy okoliczności, które mają zostać poświadczone, zostały ustalone na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia lub na mocy innego prawa właściwego dla

danych kwestii. W myśl art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) tego rozporządzenia organ wydający nie wydaje poświadczenia, w szczególności jeżeli „okoliczności, które mają być poświadczone, są kwestionowane”.

39 Przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy brać pod uwagę nie tylko jego brzmienie, lecz także kontekst, w jakim został on umieszczony, oraz cele regulacji, której część stanowi (wyrok z dnia 12 października 2023 r., KBC Verzekeringen, C-286/22, EU:C:2023:767, pkt 32).

40 Co się tyczy w pierwszej kolejności brzmienia art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, należy zauważyć, że przepis ten dotyczy bez rozróżnienia każdej sytuacji, w jakiej okoliczności, które mają zostać poświadczone, są „kwestionowane”. Wydaje się zatem, że wspomniany przepis dotyczy każdego zarzutu, bez różnicy, czy został on podniesiony w toku postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, czy też w toku innego postępowania.

41 Należy też w tym względzie zauważyć, że żadna z wersji językowych art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, w szczególności wersje: niemiecka („wenn Einwände gegen den zu bescheinigenden Sachverhalt anhängig sind”), hiszpańska („si los extremos que se han de certificar son objeto de oposición”), angielska („if the elements to be certified are being challenged”), francuska („si les éléments à certifier sont contestés”), włoska („gli elementi da certificare sono oggetto di contestazione”), litewska („jei ginčijami patvirtintini faktai”) i szwedzka („om ett klagomål har riktats mot de uppgifter som ska styrkas”), formalnie nie wymaga, aby okoliczności, które mają być poświadczone, zostały zakwestionowane w ramach postępowania innego niż w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego.

42 Wynika z tego, że zakwestionowanie okoliczności, które mają być poświadczone, sformułowane w toku postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, co do zasady stoi na przeszkodzie wydaniu tego poświadczenia.

43 Co się tyczy w drugiej kolejności kontekstu, w jaki wpisuje się art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, należy przypomnieć, po pierwsze, że zgodnie z owym art. 67 ust. 1 akapit pierwszy organ wydający niezwłocznie wydaje poświadczenie, „gdy okoliczności, które mają zostać poświadczone, zostały ustalone”.

44 Z wymogu tego można wywnioskować a contrario, że organ wydający powinien odmówić wydania tego poświadczenia, jeżeli okoliczności, które mają zostać poświadczone, nie mogą zostać uznane za „ustalone”, w szczególności wskutek zarzutów podniesionych w toku postępowania w sprawie wydania rzeczonego poświadczenia.

45 Po drugie, art. 66 rozporządzenia nr 650/2012 ustanawia w ust. 1 obowiązek weryfikacji przez organ wydający informacji i oświadczeń dostarczonych przez wnioskodawcę oraz przedstawionych przez niego dokumentów i innych materiałów dowodowych.

46 Ponadto art. 66 ust. 4 tego rozporządzenia nakłada na organ wydający obowiązek podjęcia wszelkich niezbędnych kroków, aby poinformować beneficjentów o wniosku o wydanie poświadczenia. W razie potrzeby, w celu ustalenia okoliczności, które mają być poświadczone, wskazany organ musi też przesłuchać każdą zaangażowaną osobę oraz każdego wykonawcę lub zarządcę i zamieszcza ogłoszenia publiczne mające na celu umożliwienie innym ewentualnym beneficjentom zgłoszenie swoich praw.

47 Poprzez wprowadzenie wspomnianych obowiązków w zakresie wysłuchania i informowania prawodawca Unii niewątpliwie brał pod uwagę możliwość zakwestionowania pewnych okoliczności w trakcie rozpatrywania wniosku o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego, co w stosownym wypadku uniemożliwi wydanie tego poświadczenia.

48 W konsekwencji treść obowiązku weryfikacji przewidzianego w art. 66 rozporządzenia nr 650/2012, a w szczególności w art. 66 ust. 4 tego rozporządzenia, również potwierdza wykładnię przyjętą w pkt 42 niniejszego wyroku.

49 Po trzecie, wykładnię tę potwierdza też treść formularza V zawartego w załączniku 5 do rozporządzenia wykonawczego nr 1329/2014. Zgodnie z art. 67 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 650/2012 organ wydający musi obowiązkowo korzystać z tego formularza w celu wydania europejskiego poświadczenia spadkowego (zob. podobnie wyrok z dnia 9 marca 2023 r., Registrų centras, C-354/21, EU:C:2023:184, pkt 46). Tymczasem wspomniany formularz zawiera na ostatniej stronie oświadczenie, w którym organ wydający zaświadcza, że „w momencie ustanawiania poświadczenia beneficjenci nie zakwestionowali żadnego z zawartych w nim elementów”.

50 W trzeciej kolejności – wykładnię tę potwierdzają również cele rozporządzenia nr 650/2012, którymi, w świetle jego motywów 7 i 8, są udzielenie pomocy spadkobiercom i zapisobiercom oraz innym osobom bliskim zmarłemu oraz wierzycielom spadkowym w dochodzeniu przez nich ich praw w kontekście postępowania spadkowego mającego skutki transgraniczne oraz udzielenie pomocy obywatelom Unii w uregulowaniu zawczasu ich spraw spadkowych (wyrok z dnia 9 marca 2023 r., Registrų centras, C-354/21, EU:C:2023:184, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

51 Z motywu 67 tego rozporządzenia wynika, że europejskie poświadczenie spadkowe zostało utworzone, aby umożliwić spadkobiercom, zapisobiercom, wykonawcom testamentów lub zarządcom spadku łatwe wykazanie ich statusu lub praw i uprawnień w innym państwie członkowskim, na przykład w państwie członkowskim, w którym znajduje się majątek spadkowy, w celu szybkiego, łatwego i skutecznego załatwiania spraw spadkowych mających skutki transgraniczne w Unii.

52 Należy też przypomnieć, jak potwierdza motyw 71 wspomnianego rozporządzenia, że europejskie poświadczenie spadkowe wywołuje skutki we wszystkich państwach członkowskich, bez konieczności przeprowadzania jakiegokolwiek postępowania, i że domniemywa się, iż prawidłowo stwierdza ono okoliczności – które ustalono na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia lub innego prawa właściwego dla danych kwestii szczególnych – a także status i prawa osób wskazanych jako spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentu lub zarządcy spadku zgodnie z art. 69 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia (zob. podobnie wyrok z dnia 1 lipca 2021 r., Vorarlberger Landes- und Hypotheken-Bank, C-301/20, EU:C:2021:528, pkt 23).

53 W tym kontekście wykładnia art. 67 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012, która zezwalałaby na wydanie i wykorzystanie europejskiego poświadczenia spadkowego, nawet w przypadku zakwestionowania okoliczności, które mają zostać poświadczone, mogłaby stanowić źródło sporów dotyczących czynności prawnych, w odniesieniu do których poświadczenie zostało wykorzystane jako środek dowodowy, co stałoby w sprzeczności z celem, jakim jest ułatwienie załatwiania spraw spadkowych mających skutki transgraniczne.

54 Wynika z tego, że cel, który przyświecał wprowadzeniu europejskiego poświadczenia spadkowego, a mianowicie cel polegający na ułatwieniu załatwiania spraw spadkowych mających skutki transgraniczne, również potwierdza wykładnię art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, zgodnie z którą poświadczenia tego nie można wydać w przypadku zarzutów podniesionych w toku postępowania w sprawie wydania tego poświadczenia, z których wynika, że okoliczności, jakie mają zostać poświadczone, nie można uznać za ustalone.

55 Uściślijszy powyższe, brak uprawnień organu wydającego do rozstrzygania sporów w ramach postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego nie stoi na przeszkodzie temu, by organ ten stwierdził, że podniesiony przed nim spór został już rozstrzygnięty prawomocnym orzeczeniem sądowym korzystającym z powagi rzeczy osądzonej. W tym względzie z wyjaśnień przedstawionych przez sąd odsyłający wynika, że sąd ten zastanawia się, czy przepis ten należy interpretować w ten sposób, że każdy przypadek zakwestionowania danych okoliczności nieuchronnie stoi na przeszkodzie wydaniu europejskiego poświadczenia spadkowego, czy też rozporządzenie nr 650/2012 przyznaje organowi wydającemu uprawnienie do rozpatrzenia i oddalenia bezpodstawnych lub niepopartych dowodami zarzutów, a także, w stosownym przypadku, do wydania poświadczenia niezależnie od istnienia takich zarzutów.

56 Co się tyczy zarzutów rozpatrzonych już w ramach innego postępowania, które są przedmiotem pytania drugiego, z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że sąd odsyłający odnosi się w szczególności do przypadku, w którym zarzuty podniesione w toku postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego zostały już oddalone w innym postępowaniu. Sąd ten zastanawia się w istocie, czy w takim przypadku organ wydający jest uprawniony do wydania tego poświadczenia niezależnie od formalnego istnienia tych zarzutów.

57 Na wstępie należy zauważyć, że przypadek ten nie jest wyraźnie uregulowany w art. 67 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012. W szczególności art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. b) tego rozporządzenia dotyczy przypadku, w którym wydaniu wnioskowanego poświadczenia stoi na przeszkodzie orzeczenie wydane w ramach innego postępowania i dotyczące okoliczności, które mają zostać poświadczone.

58 Niemniej jednak pojęcie kwestionowania w rozumieniu art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) wspomnianego rozporządzenia należy bezwzględnie interpretować w ten sposób, że nie obejmuje ono zarzutów już oddalonych prawomocnym orzeczeniem wydanym przez organ sądowy orzekający w ramach postępowania sądowego. W przeciwnym wypadku każdy ewentualny zarzut mógłby bowiem w nieskończoność uniemożliwiać wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego, nawet gdyby owe zarzuty zostały już rozpatrzone i ostatecznie oddalone w ramach postępowania sądowego, niezależnie od tego, czy jest to postępowanie, o którym mowa w art. 72 tego rozporządzenia, dotyczące odwołania się od decyzji w przedmiocie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, czy też jest ono regulowane wyłącznie prawem krajowym.

59 Wymóg wydania w tym kontekście prawomocnego orzeczenia wynika z potrzeby zachowania wiarygodności europejskiego poświadczenia spadkowego zgodnie z celami przypomnianymi w pkt 50 i 51 niniejszego wyroku, jak słusznie podniosła Komisja Europejska. Wydanie tego poświadczenia, w sytuacji gdy kwestionowane okoliczności, które mają zostać poświadczone, są przedmiotem toczącego się jeszcze postępowania, nieuchronnie pociągałoby za sobą ryzyko, że treść tego poświadczenia byłaby niezgodna z późniejszym orzeczeniem wydanym w ramach tego postępowania.

60 W konsekwencji dopiero w chwili, gdy w ramach postępowania innego niż to, którego przedmiotem jest wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego, orzeczenie oddalające dane zarzuty staje się prawomocne, takie zarzuty nie stanowią już przeszkody do wydania tego poświadczenia na podstawie art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012.

61 Należy też zauważyć, że art. 72 rozporządzenia nr 650/2012 przewiduje możliwość wniesienia odwołania do organu sądowego w państwie członkowskim organu wydającego zgodnie z prawem tego państwa od każdego orzeczenia wydanego przez ten organ wydający na podstawie art. 67 tego rozporządzenia.

62 Wynika z tego, że żadna decyzja wydana przez organ wydający po zakończeniu postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego zgodnie z art. 67 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia nie jest z założenia ostateczna. W związku z tym wydanie takiego poświadczenia, pomimo istnienia zarzutów, które organ wydający oddalił jako bezpodstawne lub niepoparte dowodami, nieuchronnie wiązałoby się z ryzykiem analogicznym do ryzyka wskazanego w pkt 59 niniejszego wyroku, a mianowicie z ryzykiem, że treść tego poświadczenia zostanie podważona w drodze orzeczenia wydanego później w ramach postępowania, o którym mowa w art. 72 tego rozporządzenia.

63 W konsekwencji konieczność zachowania wiarygodności europejskiego poświadczenia spadkowego zgodnie z celami przypomnianymi w pkt 53 i 54 niniejszego wyroku przemawia za koniecznością interpretowania art. 67 ust. 1 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 w ten sposób, że wszelkie zarzuty, nawet jeśli wydają się bezpodstawne lub niepoparte dowodami, podniesione w toku postępowania w sprawie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, stoją na przeszkodzie wydaniu tego poświadczenia, z wyjątkiem zarzutów, które zostały ostatecznie oddalone w ramach innego postępowania, jak wskazano w pkt 61 niniejszego wyroku.

64 W celu zachowania zaufania obywateli Unii do europejskiego poświadczenia spadkowego konieczne jest bowiem, aby akt ten, posiadający moc dowodową określoną w art. 63 ust. 2 rozporządzenia nr 650/2012 i wywołujący skutki wymienione w szczególności w art. 69 ust. 2 i 3 tego rozporządzenia, był wydawany wyłącznie w braku jakiegokolwiek zakwestionowania okoliczności, które mają zostać poświadczone.

65 W przypadku takiego zakwestionowania organ wydający, który nie jest uprawniony do rozpatrzenia takich zarzutów, winien odmówić wydania wnioskowanego europejskiego poświadczenia spadkowego, przy czym odmowa ta może być przedmiotem odwołania przewidzianego w art. 72 rozporządzenia nr 650/2012. Organ sądowy rozpoznający takie odwołanie może w razie potrzeby zbadać zasadność zarzutów, które stały na przeszkodzie wydaniu zaświadczenia.

66 W świetle wszystkich powyższych rozważań należy stwierdzić, że sąd odsyłający, wydając, jako organ wydający europejskie poświadczenie spadkowe, orzeczenia na podstawie art. 67 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012, nie pełni funkcji sądowniczej i w związku z tym nie jest uprawniony do zwrócenia się do Trybunału z wnioskiem w trybie art. 267 TFUE.

67 Z powyższego wynika, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny.

W przedmiocie kosztów

68 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Amtsgericht Lörrach (sąd rejonowy w Lörrach, Niemcy) postanowieniem z dnia 21 marca 2023 r., jest niedopuszczalny.

Podpisy